

Економічна сутність фінансової стійкості підприємства

Салькова І.Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки
Вінницького національного аграрного університету

Санцевич В.О.

студентка факультету економіки та підприємництва
Вінницького національного аграрного університету

Стаття присвячена висвітленню економічної сутності фінансової стійкості підприємств. Визначено, що фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, фінансового та інвестиційного розвитку підприємства. Досліджено основні підходи вчених-економістів до визначення фінансової стійкості. Проаналізовано та систематизовано фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства. Окреслено напрями підвищення та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, стабільність, рівновага, підприємство, фінансовий стан, фактори.

Salkova I.Yu., Santsevich V.O. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена освещению экономической сущности финансовой устойчивости предприятия. Определено, что финансовая устойчивость предприятия характеризует эффективность операционного, финансового и инвестиционного развития предприятия. Исследованы основные подходы ученых-экономистов к определению финансовой устойчивости. Проанализированы и систематизированы факторы, влияющие на финансовую устойчивость предприятия. Определены направления повышения и обеспечения финансовой устойчивости предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, стабильность, равновесие, предприятие, финансовое состояние, факторы.

Salkova I.U., Santsevich V.O. THE ECONOMIC ESSENCE OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to highlighting the economic essence of financial sustainability of enterprises. Theoretical studies indicate that the financial stability of the enterprise characterizes the efficiency of the operational, financial and investment development of the enterprise. The basic approaches of scientists-economists to determination of financial stability are investigated. The factors contributing to financial stability are analyzed and systematized. The directions of increasing and ensuring financial stability of the enterprise are outlined.

Keywords: financial stability, stability, equilibrium, enterprise, financial condition, factors.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нестабільність української економіки призвела до ускладнення фінансового становища підприємств. Коливання економічної активності, кризові явища в економічній системі України значною мірою відобразилися на рівні фінансової стійкості підприємств, продемонстрували їхні слабкі сторони. Підприємства продемонстрували неготовність до негативних змін, надзвичайно низьку гнучкість та адаптаційні можливості для подолання наявних перешкод. Фінансова стійкість є багатогранною та унікальною категорією, оскільки дає змогу зробити оцінку діяльності підприємства з погляду стабільного і конкурентоздатного положення на ринку. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу [3, с. 649].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової стійкості підприємства висвітлена у багатьох працях вчених-економістів як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема таких як: М.Д. Білик, І.О. Бланк, Л.О. Коваленко, М.Я. Коробов, М.Н. Крейніна, Т.А. Обущак, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Г.Б. Поляк, І.Ю. Салькова, К.С. Салиги, О.О. Терещенко, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремет та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах нестабільності нестабільної політичної та економічної ситуації, фінансово-економічної кризи та залежності економіки від інших зовнішніх факторів для підприємств все більш актуально стає проблема фінансової стабілізації, забезпечення їх життєздатності та створення умов подальшого розвитку. Дослідження літературних джерел вказує на те, що існує значна кількість наукових досліджень науков-

ців-економістів щодо розуміння фінансової стійкості, що вказує на багатогранність, неоднозначність даного поняття та його однозначного тлумачення. Враховуючи постійні зміни в економічних процесах та велике різноманіття підходів до сутності поняття «фінансова стійкість», існує необхідність здійснення глибшого дослідження даного поняття. Також, незважаючи на значну кількість праць, присвячених даній проблематиці, практично відсутні розробки щодо формування цілісного процесу управління нею в сучасних умовах, що поглиблює актуалізацію дослідження в цьому напрямку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основне завдання дослідження полягає у систематизації теоретичних поглядів та з'ясуванні сутності поняття «фінансова стійкість», визначенні факторів впливу та шляхів її підвищення на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогоднішній стан української економіки супроводжується новим етапом реформ, посиленням економічної та політичної кризи, зростанням невизначеності та мінливістю умов господарювання, вимагаючи від суб'єктів господарювання швидкої та гнучкої реакції на зміну чинників зовнішнього середовища. Усі ці обставини передбачають впровадження ефективних механізмів управління на підприємстві, за допомогою яких підприємство здатне було б швидко сприйняти зміни, ідентифікувати їх і таким чином забезпечити відповідну адаптацію господарської, фінансової та інвестиційної діяльності. Тому важливим питанням для підприємств є забезпечення їх фінансової стійкості [1, с. 65].

Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного,

фінансового та інвестиційного розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповісти за своїми боргами і зобов'язаннями. Доцільно одразу розмежувати сутність понять «економічна стійкість» та «фінансова стійкість» [3, с. 650].

Економічна стійкість – це комплексне поняття, що пов'язане зі здатністю зберігати цілісність та рівновагу в умовах негативних та позитивних впливів різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів завдяки ефективному використанню ресурсів підприємства. Є недоцільним зведення економічної стійкості лише до фінансової стійкості оскільки вона включає такі вагомі фактори впливу на господарюючий суб'єкт, як ділова активність та стійкість персоналу.

Варто зазначити, що більшість наукових підходів засновані на ототожненні або спорідненні понять «фінансовий стан», «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість». На нашу думку, необхідно детально розглянути визначення кожного з наведених показників у табл. 1.

Вищенаведене дослідження дає можливість зробити висновок, що поняття «фінансовий стан», «фінансова рівновага» та «фінансова стабільність» є незалежними один від одного показниками.

Аналіз досвіду вітчизняних та зарубіжних учених дає змогу виокремити чотири основних напрями визначення фінансової стійкості. Н.В. Алексеєнко трактує дане поняття як стан підприємства або ресурсів, та стверджує, що фінансова стійкість – це стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і

Таблиця 1

Основні підходи вчених-економістів до визначення фінансової стійкості

Підхід	Представники	Ключові слова
Фінансовий стан	Т.А. Обущак, К.С. Салиги, І.О. Бланк, М.Н. Крейніна, Г.Б. Поляк	потенційна можливість, елемент фінансових відносин, якість використання, надійність, активність
Фінансова рівновага	Л.О. Коваленко, О.О. Терещенко, М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк	грошові надходження, споживання фінансових ресурсів, відповідальність обсягів формування
Фінансова стабільність	Ю.С. Цал-Цалко, К. Друрі, М.Я. Коробов, А.Д. Шеремет, В.В. Ковальов	аспект платоспроможності, фінансова незалежність, перевищення доходів над витратами

Джерело: сформовано автором на основі [3, с. 650-652]

капіталу за збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків.

Ряд учених економістів, розглядає фінансову стійкість, як рівновагу або здатність повертатись до неї. Вони вважають, що – це такий рівноважний стан промислового підприємства, за якого економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні фактори стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу і стратегії в межах ризику.

Деякі вчені пов'язують фінансову стійкість із здатністю підприємства (системи) до дії. Вони стверджують, що фінансовою стійкістю є здатність підприємства поглинати зовнішні й внутрішні дестабілізуючі фактори через ефективне застосування своїх ресурсів за рахунок використання й удосконалення економічного потенціалу.

Існує комплексний підхід у визначенні поняття фінансової стійкості, представники якого визначають його, як комплекс складників. Прихильники даного підходу розглядають фінансову стійкість як сукупність взаємозумовлених та взаємопов'язаних складників, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності [3, с. 653]. Фінансові кризи різних рівнів генерують значну кількість факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства,

що ускладнює їх систематизацію та класифікацію.

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість немає, адже багато джерел надають різні класифікації цих факторів. Найпоширеніші види факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства представлено на рис. 1.

До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства відносять: становище підприємства на ринку товарів та послуг; економічні умови господарювання; платоспроможний попит споживачів; економічна та фінансово-кредитна політика законодавчої й виконавчої влади; соціальна та екологічна ситуація в суспільстві тощо.

Система показників, яка використовується для оцінки фінансової стійкості суб'єкта господарювання, має відповідати таким вимогам: фінансові коефіцієнти мають бути інформативними й повинні давати повну картину фінансової стійкості підприємства; для всіх фінансових коефіцієнтів потрібно давати нормативи мінімально задовільного рівня або діапазону змін; коефіцієнти розраховуються лише за даними бухгалтерської звітності підприємств; в економічному сенсі фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість, наприклад зростання коефіцієнта означає поліпшення фінансового стану; фінансові коефіцієнти мають сприяти проведенню рейтингової оцінки підприємства як порівняно з іншими підприємствами, так і за низку періодів.

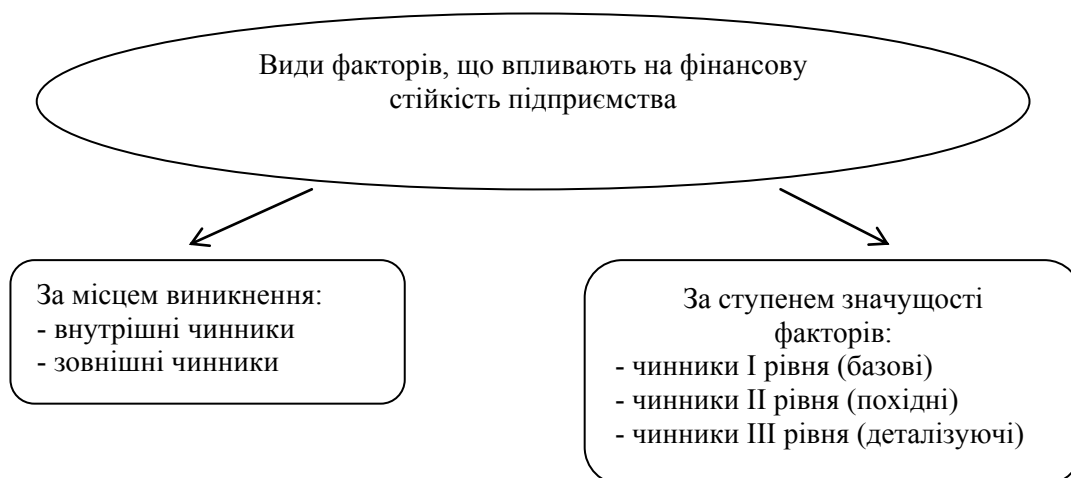

Рис. 1. Види факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [2, с. 93]

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовують наступні показники: коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів; коефіцієнт автономії (платоспроможності); коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт ефективності використання власних коштів; коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна; коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт незалежності).

Визначивши фінансову стійкість суб'єкта господарювання, слід звернути увагу на чинники, які впливають на її зниження або зростання, адже визначивши причину зниження, можна правильно побудувати стратегію щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства [1, с. 67]. Отже, можна назвати такі основні внутрішні чинники, які істотно впливають на фінансову стійкість підприємства: належність підприємства до певної галузі; структура продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті; розмір сплаченого статутного капіталу; структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком; розмір фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви.

Також вагомий вплив на підприємство і його фінансову стійкість спричиняють зовнішні фактори: економічні процеси, які відбуваються в економіці країни; політична ситуація в країні; податкова політика; технологічний розвиток; платоспроможність споживачів; фінансово – кредитна законодавча база; соціальна ситуація в суспільстві; конкуренція; стан фінансового і страхового ринку.

З вищеперерахованих чинників, ми вбачаємо, що більшість з них негативно впливає на фінансову стійкість підприємств в Україні. На сьогоднішній день загрозами фінансовій безпеці України є: політична, економічна, законодавча нестабільність, інституційні деформації та адміністративна незавершеність, тіньова економіка, залежність економіки від зовнішніх фінансових ресурсів [4, с. 229-230]. В Україні на сьогоднішній день вирує важка економічна криза, відбуваються невинні інфляційні процеси, споживачі втрачають свою платоспроможність, зменшується попит на товари, падають обсяги доходів та прибутків підприємств. Одним з основних факторів, які впливають на фінансову стійкість є низька конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку.

Покращення рівня фінансової стійкості підприємства може відбутись лише при досягненні певних цілей: усунення неплато-

спроможності підприємства; зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання; зниження обсягів споживання інвестиційних ресурсів підприємства у поточному періоді.

Процес управління фінансовою стійкістю повинен складатися з таких етапів: аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості підприємства; розробка стратегії управління фінансовою стійкістю та втілення її на практиці (стратегія відновлення фінансової стійкості, стратегія підтримки фінансової стійкості та стратегія стійкого зростання); планування фінансової стійкості; контроль реалізації стратегії та прогнозування майбутнього рівня фінансової стійкості.

Проблему підвищення фінансової стійкості будь-якого підприємства можна вирішити передусім за рахунок збільшення наявності власних оборотних коштів, що досягається в процесі збільшення обсягу реалізації якісної продукції, виконаних робіт і наданих послуг, розмірів прибутку та підвищення рівня прибутковості підприємства в цілому. На сьогоднішній день одним із способів підтримання рівня фінансової стійкості на високому рівні є диверсифікація діяльності. Конкуренція на ринках товарів та послуг, а також на світових товарних ринках залишається на дуже високому рівні, тому для підприємств є вигідним використати будь-яку нову можливість для того, щоб покращити свої становище та позицію на конкретному ринку. Такою новою можливістю може стати вільна ніша, що здатна принести хоч якийсь прибуток та вигоду, підприємство повинно якнайшвидше зайняти цю нішу, адже вона негайно заповниться конкуруючими суб'єктами економіки. Позитивним аспектом такої диверсифікації є те, що за збитковості основного виду діяльності у зв'язку з конкуренцією, кризою, дефіцитом ресурсів чи іншими можливими факторами вирівняти положення може додаткова діяльність. Процес вирівнювання полягає в тому, що підприємство направляє частину фінансових ресурсів із допоміжних видів діяльності в основну, підтримуючи тим самим необхідний рівень фінансової стійкості.

Висновки. Отже, для вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємствам варто звернути увагу на пропозиції, які були запропоновані у дослідженні. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має значні конкурентні переваги перед іншими підприємствами тієї ж сфери діяльності, зокрема, в залученні інвестицій. Адже фінансово стійке

підприємство є більш інвестиційно привабливим і викликає довіру в інвесторів в одержанні кредитів, у виборі постачальників і в підборі висококваліфікованих кадрів.

Також за належної фінансової стійкості підприємство не вступає в конфлікт із державою та суспільством щодо вчасної сплати податкових зобов'язань до бюджету та виплати заробітних плат, а банкам гарантує повернення кредитів і сплату відсотків. Особливу увагу варто приділяти прибутку як головному результату діяльності та чиннику в стимулюванні подальшого зростання ефективності

виробництва. В основі забезпечення фінансової стійкості лежить рух грошових засобів, що за правильної організації здатний забезпечити безперервний процес виробництва, який, своєю чергою, позитивно вплине не лише на показники фінансової стійкості підприємства, але й на його діяльність у цілому. Якісне управління фінансовою стійкістю на даному етапі розвитку економіки є дуже важливим чинником стабільної фінансово-господарської діяльності в поточному та перспективному періодах та створює вигідні умови для стратегічного розвитку підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башнянин Г. І., Лінтур Г.І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. № 2. С. 98-101.
2. Русіна Ю. О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. International scientific journal. 2015. № 2. С. 91-94.
3. Чепка В. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 649-655.
4. Салькова І. Ю., Фуштей Л.Л. Теоретичні основи та можливості розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 22. С. 226-230.

REFERENCES:

1. Bashnyanin G.I., Lintur G.I. (2016) Financial stability of business entities and ways to improve it. Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy, № 2, pp. 98-101.
2. Rusina Y.O., Polozuk Y.V. (2015) The economic essence of financial sustainability of an enterprise and factors influencing it. International scientific journal, №. 2, pp. 91-94.
3. Chapka V.V. (2017) Financial sustainability of an enterprise: the nature and factors of influence. Economics and Society, №. 12, pp. 649-655.
4. Salkova I.Yu., Fushchey L.L. (2018) Theoretical bases and possibilities of development of meat and meat subcomplex of Ukraine. Global and national problems of the economy, № 22, pp. 226-230.